

Mishnah Sotah, chapter 1

משנה סוטה פראק א

(1) If one warns his wife [not to be alone with a certain man], Rabbi Eliezer says: He warns her before two witnesses [against secluding herself with so and so,] and [if she then secludes herself,] he makes her drink [the curse-bearing waters] on the testimony of one witness or his personal testimony [that she, in fact, did seclude herself and she becomes forbidden to her husband until she drinks]. Rabbi Yehoshua says: He warns her before two and makes her drink on the testimony of two.

א המקנא לאשתו, רבי אליעזר אומר, מקנא לה על פי שנים, ומשקה על פי עד אחד או על פי עצמו. רבי יהושע אומר, מקנא לה על פי שנים ומשקה על פי שנים: ב כיצד מקנא לה. אמר לה בפני שנים, אל תדברי עם איש פלוני, ודברה עמו, עדין היא מתרת לביתה ומתרת לאכול בתרומה. נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טמאה, אסורה לביתה

(2) How does he warn her? If he says in the presence of two: Do not converse with that man [but he did not add, do not seclude yourself with him] and she conversed with him [or secluded herself with him, or if he warned her not to seclude herself with him and she spoke to him in public], she is still permitted to her husband and [if she was the wife of a priest, she is] permitted to partake of *terumah*. If she entered a secluded place with him and stayed with him sufficient time for having relations, [this is a sotah and] she is forbidden to

רבנו עובדיה מברטנורא

א המקנא לאשתו. אע"ג דהמקנא משמע דיעבד אין לכתחילה לא, ההלכה היא שחייב אדם לקנאות לאשתו אם היא צריכה לכך. ולקמן מפרש כיצד מקנא: מקנא לה על פי שנים. אם בא להשקותה מי המרים, צריך להביא שני עדים ולומר לה בפניהם אל תסתרי עם איש פלוני. ואם לא קנא לה בפני שנים, אינה נאסרת עליו בסתירה זו ואינו משקה אותה: על פי עד אחד או ע"פ עצמו. אפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד, או הוא עצמו אומר ראיתיה שנסתרה אחר שקנאתי לה, נאסרה בסתירה זו עד שתשתה, שסתירתה אוסרתה עליו מספק: ר' יהושע אומר כו'. צריך ב' עדים אף לסתירה. והלכה כרבי יהושע. ואע"כ אמרינן בגמרא דבזמן הזה לא לימא איניש לביתיה אפילו בינו לבניה אל תסתרי עם איש פלוני, שיש לחוש לדברי ר"י ברבי יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו על פי עד אחד או על פי עצמו. ואם נסתרה אחר שקנא לה בינו לבניה, נאסרה עליו איסור עולם בזמן הזה שאין שם מי המרים: ב כיצד הוא מקנא לה אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני כו'. בגמרא מפרש למתניתין הכי, אומר לה בפני שנים אל תדברי ודברה, אל תדברי ונסתרה, ולא כלום הוא ואינה אסורה לא לבעלה ולא לתרומה. אמר לה אל תסתרי ודברה עמו שלא בסתר, עדיין מותרת לבעלה ומותרת לאכול בתרומה אם אשת כהן היא. נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי טמאה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ושיעור כדי טמאה, כדי

her husband and forbidden to partake of *terumah* [until she drinks the waters]. If [her husband] died [childless before she had the opportunity to drink], she performs *halitzah* but may not perform levirate marriage.

(3) And the following [who are married to, or are the daughters of, a priest] are

prohibited from partaking of *terumah*: One who [was warned by her husband and who subsequently secluded herself for a sufficient amount of time and] says: I am defiled to you [and I do not wish to drink of the waters]; if witnesses come and testify that she defiled herself [even if she drank, since the waters were not effective when there were witnesses that she defiled herself]; one who says: [I am innocent, nevertheless,] I refuse to drink, and one whose husband is unwilling to make her drink and when the husband had relations with her on the way [to the Bet din, the verse states: "The man shall be cleared of iniquity," (Numbers 5:31) and since she is prohibited to him until after she drinks, this man is not cleared of iniquity and thus, the waters are not effective in such a case]. How does he act [towards her]? He brings her to the Bet din of that locality and they assign to him two scholars [who accompany them to Jerusalem] lest he have relations with her along the way. Rabbi Yehudah says: Her husband is entrusted

רבנו עובדיה מברטנורא

לצלול ביצת תרנגולת ולגמעה: ואם מת חולצת ולא מתיבמת. ואם מת בעלה קודם שישקנה, חולצת ולא מתיבמת. דכתיב באשה שמצא בה ערות דבר (דברים כ"ד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, ודרשינן לאיש אחר ולא ליבם. ואעפ"כ אינה מותרת לזר בלא חליצה, שבשם שאם היה בעלה חי לא היתה מותרת בלא גט, כך אינה מותרת מן היבם בלא חליצה: ג ואלו אסורות לאכול בתרומה. לעולם. ואפילו היא בת כהן. ואילו שאר סוטות אינן אסורות אלא עד שישתו וימצאו טהורות: ושבאו עדים שהיא טמאה. ואפילו לאחר ששתתה ולא בדקה המים, אסורה איסור עולם. לפי שאין המים בודקים באשה שיש בה עדים שנטמאת, שנאמר (במדבר ה') ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה, דליכא דידע בה הוא שהמים בודקים, אבל איכא דידע בה, אפילו העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דשוב אין המים בודקים אותה, דכתיב (במדבר ה') ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר סתירה, אז והאשה הדיא תשא את עונה. אין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקים את אשתו: שני תלמידי חכמים. שידעו להתרות בו: ר"י אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאמן על אשתו באיסור חמור של נדה, לא יהא נאמן באיסור קל של לאו גרידא. וטעמיהו דרבנן, מתוך שאיסור קל הוא תקיף עליה

ואסורה לאכול בתרומה. ואם מת, חולצת ולא מתיבמת: ג ואלו אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לך, ושבאו עדים שהיא טמאה, והאומרת איני שוטה, ושבעלה אינו רוצה להשקותה, ושבעלה בא עליה בדרך. כיצד עושה לה, מוליכה לבית דין שבאותו מקום, ומוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יבוא עליה בדרך. רבי יהודה

with her [and does not require an escort; the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah].

(4) They bring her to the High Court in Jerusalem and they intimidate her in the same manner that they intimidate witnesses in capital cases [that they dare not testify falsely]. And they say to her: My daughter, [Do not fear to admit, for] much wine is a cause [for bad behavior], much frivolity is a cause, youth is a cause, bad neighbors is a cause. Do admit for the sake of His Great Name which is written in holiness so that It may not be erased by the waters. And they relate to her matters which neither she nor all the family of her father's house is worthy of hearing [instances where great persons have admitted their misdeeds].

(5) If she says: I have defiled myself, she gives a document foregoing her *ketubah* and leaves. But if she says: I am pure, they bring her to the East gate which is at the entrance of Nikanor's gate where they gave the *Sotah* the water to drink, where they purified women after childbirth and purified lepers. [I.e., where they stood when the priest offered their sacrifices; the space under Nikanor's gate was left unsanctified, so that people being purified could be positioned "Before the

רבנו עובדיה מברטנורא

יצריה. ואין הלכה כרבי יהודה: ד' היו מעלין אותה לב"ד הגדול. דכתיב בסוטה (שם) ועשה לה כהן את כל התורה הזאת, וכתיב התם (דברים י"ז) ע"פ התורה אשר יורוך, מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאיימין עליה. כדי שתודה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה שתבא לידי קלקול: דברים שאינן כראי לשומען. שאינה ראויה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפנייה ממעשיהן של צדיקים, גון יהודה הודה ולא בוש במעשה תמר, ראובן הודה ולא בוש במעשה בלהה: ה' שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה, וזיתי ואבדתי כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כתובתה ממנו. ובמקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד הוא שכותבת שובר, אבל במקום שכותבים כתובה, מקרעת כתובתה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומורדין אותה, כדי לינעה אולי תטרף דעתה ותודה: שעל פתח שער נקנור. אדם ששמו נקנור שהביא דלתות לאותו פתח מאלכסנדריא של מצרים ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרין ביומא (לח.). ששם משקין את הסוטות. דבעינן לפני ה': ומטהרין את

אומר, בעלה נאמן עליה: ד' היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים, ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות. ואומרים לה, בתי הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנכתב בקדשה, שלא ימחה על המים. ואומרים לפנייה דברים שאינה כראי לשמען, היא וכל משפחת בית אביה: ה' אם אמרה טמאה אני, שוברת כתובתה ויוצאת. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור, ששם משקין את הסוטות, ומטהרין את

Lord”.] A priest seizes her garments — if they tear they tear, if they shred, they shred — until he uncovers her bosom and he undoes her hair. Rabbi Yehudah says: If her bosom was beautiful, he did not uncover it and if her hair was beautiful, he did not undo it [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah].

(6) If she was clothed in white, he clothes her in black [and if black is becoming for her, they dress in something uncomely]. If she wore golden ornaments, necklaces, earrings and rings, they remove them from her in order to make her repulsive. After that the priest takes an Egyptian rope [since she is accused of doing “as the deeds of the Land of Egypt,” (Leviticus 18:3)] and ties it over her bosom [to prevent her clothing from falling]. Whoever wants to watch [her in her repulsive state] may do so except for her male and female slaves because her heart is made defiant through them. All women should look at her, as it is written: “That all women may be taught not to follow after your

רבנו עובדיה מברטנורא

היולדות. כדי שיעמדו על גבי קרבנן. וה"ה זבין חבות הטעונים קרבן: **ומטהרין את המצורעים.** כדכתיב (ויקרא י"ד) והעמיד הכהן המטהר וכו' לפני ה': **אוחז בבגדיה.** בבית הצואר שלהן: **אם נקרעו.** אינו חושש, ואם נפרמו אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה שנקרע לקרעים הרבה. לשון אחר, פרימה מן הצדדין קריעה באורך: **עד שמגלה את לבה.** דכתיב (במדבר ה') ופרע את ראש האשה, אין לי אלא אלא ראשה גופה מנין ת"ל האשה, א"כ מה ת"ל את ראש, מלמד שסותר את שערה: **רבי יהודה אומר כו'.** שמא תצא זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה שראו לבה נאה ושערה נאה. ואין הלכה כר"י: **ו היתה מכוסה בלבנים מכסה בשחורים.** ואם היו שחורים יפין לה, מכסה בבגדים מכוערים: **קטליות.** ענקים שמשמיים סביב הצואר. ומפני שהאשה חונקת עצמה בהם כדי שתראה בעלת בשר נקראים קטליות: **נזמים וטבעות מעבירים ממנה.** מפרש בגמרא דלא תימא שיניחו לה הנזמים והטבעות אחר שקרעו בגדיה וגלו את ליבה שזה יותר גנאי לה, כמו שגנאי יותר לאדם ערום שילך במגעלים ברגליו מליך יחף, קמ"ל דלא: **חבל מצרי.** מפרש בירושלמי לפי שעשתה מעשה מצרים. ואם אין חבל מצרי מביא שאר חבלים: **וקושרו למעלה מדריה.** שלא יפלו בגדיה ותשאר ערומה: **וכל הרוצה לראות בא לראות.** ודוקא באנשים רשות ואינו חובה. אבל בנשים, חובה על כל הנשים המצויות שם לבא ולראות, כדכתיב ונסרו וכל הנשים: וכל הנשים מותרות

המצורעים. וכהן אוחז בבגדיה, אם נקרעו נקרעו, אם נפרמו נפרמו, עד שהוא מגלה את לבה, וסותר את שערה. רבי יהודה אומר, אם היה לבה נאה, לא היה מגלהו. ואם היה שערה נאה, לא היה סותרו: **ו היתה מתכסה בלבנים, מכסה בשחורים.** היו עליה כלי זהב וקטליות, נזמים וטבעות, מעבירים ממנה כדי לגולה. ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדריה. וכל הרוצה לראות בא לראות, חוץ מעבדיה ושפחותיה, מפני שלבה גם בהן. וכל הנשים מתרות לראותה, שנאמר (יחזקאל כג) ונסרו כל הנשים ולא

lewdness” (Ezekiel 23:48).

(7) In the same measure that a man measures, it is meted out to him. She adorned herself for sin; The Omnipresent makes her repulsive; she exposed herself for sin, the Omnipresent holds her up for exposure; she begins the sin with the thigh and then, with the womb, therefore, she is punished first in the thigh and then, in the womb, nor does the rest of the body escape.

(8) Shimshon went after the desire of his eyes, therefore, the Philistines put out his eyes, as it is written: “And the Philistines laid hold of him and put out his eyes” (Judges 16:2). Avshalom prided himself in his hair, therefore, he was hanged by his hair, and because he had lain with ten concubines of his father, (II Samuel 17:22) therefore, he was stabbed with ten lances as it is written: “And ten young men that bore Yoav's armor surrounded him and killed him,” (ibid., 18:15) And because he stole three hearts; [he requested that his father give him a note that any two people he requests should accompany him. He went and showed this decree to two people and then, he showed it to two other people and so on, until he had with him two hundred of the Sanhedrin, thus he stole three hearts,] The heart of his father, the heart of the court and the heart of Israel as it is written: “And Avshalom stole

רבנו עובדיה מברטנורא

לראותה. חייבין לראותה. הכי מפרש לה בגמרא: ז המקום ניוולה. שמגלה כהן את ראשה וסותר את שערה וקורע את בגדיה: היא גילתה את עצמה. ישבה בפרשת דרכים וגילתה עצמה לנואף: המקום גילה עליה. שכהן מעמידה על שער נקנור ומראה קלונה לכל: בירך התחילה בעבירה תחלה. בדרך תשמיש הירך נהנה תחלה בקירוב בשר: ושאר כל הגוף לא פלט. שאר אברי גופה אינם פלטים מן החולי, ואעפ"ש שלא הזכירו במקרא אלא בטרן וירך: ח לונביאות. חניתות: לב אביו. אמר לו אבשלום לאביו, כתוב לי שילכו עמי שנים איש שאבחר מכל ישראל, כתב לו. והיה מראה חותמת של אביו לשנים, והולכים אחרי, לשנים אחרים והולכים אחרי, עד שכינס מאתים איש, כולן ראשי סנהדראות. הרי שגגב לב אביו ולב ב"ד. ולב כל ישראל, דכתיב ויגנוב אבשלום את לב אנשי

תעשינה כזמתכנה: ז במדה שאדם מודר, בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעברה, המקום גילה. היא גלתה את עצמה לעברה, המקום גילה עליה. בירך התחילה בעברה תחלה ואחר כך הבטן, לפיכך תלקה הירך תחלה ואחר כך הבטן, ושאר כל הגוף לא פלט: ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתיים את עיניו, שנאמר (שופטים טז) ויאחזוהו פלשתיים ונקרו את עיניו. אבשלום נתגאה בשערו, לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונביאות, שנאמר (שמואל ב ז) ויסבו עשרה אנשים נשאי כלי יואב, ויכו את אבשלום וימתוהו. ולפי שגנב שלושה לבבות, לב אביו, ולב בית דין, ולב ישראל, (שנאמר שם טז) ויגנב אבשלום את לב אנשי ישראל,

the heart of Israel”; (ibid., 15:6) therefore, three darts were thrust through him, as it is written: “And he took three darts in his hand and thrust them through the heart of Avshalom” (ibid., 18:14).

(9) It is the same regarding good [deeds]. Miriam waited a short while for Moshe, as it is written: “His sister positioned herself from afar,” (Exodus 2:4) therefore, Israel delayed for her seven days in the wilderness, as it is written: “And the people did not travel until Miriam was brought in.” (Numbers 12:15) Yosef earned merit by burying his father and none of his brothers was as great as he, as it is written: So Yosef went up to bury his father ... Chariots and horsemen also went up with him.” (Genesis 50:7-9) Who was greater than Yosef, that none other than Moshe occupied himself with his burial? Moshe earned merit with the bones of Yosef and there was none in Israel greater than he, as it is written: “And Moshe took the bones of Yosef with him.” (Exodus 13:19) Whom have we greater than Moshe? Since none other than the Omnipresent occupied Himself [with his burial], as it is written: “And He buried him in the valley.” (Deuteronomy 34:6) Not only regarding Moshe did they say this but, regarding all the righteous, as it is written: “And your righteousness shall go before you; the Glory of the Lord shall be your rear guard.” (Isaiah 58:8)

רבנו עובדיה מברטנורא

ישראל: ט וכן לענין הטובה. נותנים לו לאדם שכר מעין הטובה שעשה. ומיהו יותר ממה שעשה משתלם דמדה טובה מרובה בתשלומין ממדת פורענות:

לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים, שנאמר (שם יח) ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום: ט וכן לענין הטובה, מרים המתינה למשה שעצה אחת, שנאמר (שמות ב) ותתצב אחותו מרחק לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר, שנאמר (במדבר יב) והעם לא נסע עד האסף מרים. יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו, שנאמר (בראשית ג) ויעל יוסף לקבר את אביו, ויעל עמו גם רכב גם פרשים. מי לנו גדול מיוסף, שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שנאמר (שמות ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר (דברים לד) ויקבר אתו בגי. ולא על משה בלבד אמרו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר (ישעיה נח) והלך לפניך צדקך כבוד יי אספך: